

דברי פתיחה

הפחד הגדול ביותר של האדם הוא מאי-הודאות ומהלא-מוכר. עבור מרבית חברי השכב"ג וחניכי השבט, המפגש עם חניכי צמ"ד הוא ראשוני ולכן יוצר פחד מסוים. לכן, יש חשיבות גדולה להכנת השטח לקליטת חניכי צמ"ד ולהשתלבות מוצלחת שלהם בשבט. הכנה כזו לכלל חניכי השבט, אשר תציג להם את הלקוויות השונות והבעיות שהן יוצרות, תהפוך אותם מודעים לתחושות הקושי ולהתמודדות היום-יומית אותם חווים בני-אדם עם מוגבלויות, ותעזור לראות את האדם שמאחורי הלקות, כשותף פעיל ותורם לחברה כמונו.

תוכן העניינים

עמוד	פירוט	קהל היעד	הפעולה
2	הפעולה עוסקת בפועלו של מדריך צמ"ד. מטרתה לחשוף את השכב,ג לעשייתו ולהעלות עניין בהדרכת צמ"ד.	שכב"ג	מי הוא מדריך צמ"ד?
3	מטרת הפעולה להעלות מודעות בקרב חברי השכב"ג בתחום הצרכים המיוחדים. כחלק מהפעולה המדריכים מקבלים ידע וכלים בנושא.	שכב"ג, ח-ט	למי יש בעיה עם מוגבלויות?
7	הפעולה מאפשרת הכרות עם הלקוויות השונות ומאפשרת חוויה רגשית ואישית.	שכב"ג, ח-ט	תחנות – לראות את הבן אדם
12	הפעולה באה להכיר לשכב"ג את הקבוצה בשבט ולתת להם קצת כלים ומיומנויות ביחס להתמודדות איתם.	שכב"ג	צמ"ד אצלנו בשבט
15	פעולה ברמה גבוהה יותר. במהלכה מתקיים דיון אמיתי בנושא היחס לצרכים מיוחדים בשבט.	שכב"ג, ח-ט	משפט מבויס
20	הפעולה באה לחשוף את המדריכים בשבט לתכנית צמ"ד בתנועה להכיר לו עקרונות בסיסיים לשילוב חניך פרטני ולדון בסוגיית השילוב.	שכב"ג	פעולת שילוב פרטני לצוות ההדרכה
24	הפעולה באה להכין את חניכים השבט לפעילות עם ילדים בעלי צרכים מיוחדים הדורשים יותר תשומת לב וסבלנות רבה יותר.	שכב"צ	סְבָלְנוּת
25	הפעולה באה להראות לחניכים את חניכי צמ"ד כילדים כמוהם שלמרות הלקוויות שלהם גם הם מסוגלים לעשות דברים ויש להם יכולות.	שכב"צ	אני יכול!
28	סטרים, ספרים ועוד...	כולם	עזרים לפעולות

מי הוא מדריך צמי"ד

מטרות:

1. חשיפת חברי השכב"ג לעשייתו של מדריך צמי"ד.
2. גירוי חברי השכבה הבוגרת להדרכת צמי"ד והעלאת עניין בקרב השכבה הבוגרת.

פתיחה:

תולים על הקיר 2 דפי עיתון שעל כל אחד מהם מצויירת דמות של מדריך בצופים. מבקשים מהשכב"ג להעלות תכונות שמאפיינות מדריך בצופים: אחראי, סבלן וכו'.. ואז מבקשים מהם לכתוב על הדמות השנייה את התכונות שמאפיינות לדעתם מדריך צמי"ד. המדריכים יראו שבגדול מדובר באותן התכונות. אולי בחלק מהמקרים הן צריכות להיות חזקות יותר או מחודדות יותר אך הן אותן התכונות.

10 דקות

עזרים: ניירות עיתון עם דמויות מדריכים וטושים

סימולציות

שואלים את המדריכים, מה לדעתם עושים מדריכי צמי"ד עם החניכים? התשובה היא כמובן הכל רק קצת אחרת ונותנים דוגמאות שמהן עוברים לעשות סימולציות הדרכה שתואמות את הדרכת צמי"ד בשבט לדוגמה:

- א. אחד מהחניכים צועק שהוא לא רוצה לצאת מהחדר ולא מוכן לקום, מה תעשה.
 - ב. אתה רוצה ללמד את החניכים איך לשחק טלפון שבור, ממה תתחיל כדי ללמד אותם?
 - ג. החלטת שאתה רוצה להעלות את החניכים בפסטיבל השבטי להופיע עם שיר ייחודי להם, איך תלמד אותם את המילים והתנועות?
- אפשר לבחור גם סתם משחקים מהנים אבל חשוב לבחור דברים שמאפיינים את הקבוצה שלכם אחרת הפעולה לא תספק מידע אמיתי ומשמעותי למדריכים.
- הרעיון הוא להראות למדריכים שמעבירים את אותו הדבר רק אחרת. את כל אחת מהסימולציות עושים בשיטת הכיסא החם. מתנדב אחד מנסה להתמודד עם הסיטואציה וכאשר מישו רוצה להחליף אותו כי הוא חושב שיעשה טוב יותר. במהלך הסימולציות חשוב שהמדריכים יראו גם את הדרך שלהם.

20 דקות

דין

לסיכום הסימולציות שואלים את המדריכים מה לדעתם, עכשיו לאחר שהתנסו, באמת מבדיל בין ההדרכות? האם הם הרגישו שההתנסות הזאת נראתה להם יותר קשה או יותר קלה ולמה? האם היו רוצים להתנסות בה ומדוע?

כאן ניתן וכדאי להכניס הסבר על עקרונות העבודה ועל השימוש בהן. אפשר להתאים את העקרונות גם לאורך הסימולציות ובסוף כל סימולציה לדבר עליהן.

10 דקות

פעולת סיום: תחשוב אחרת

המוטיב המרכזי של צמי"ד הוא העובדה שמדריכי צמי"ד חייבים לחשוב אחרת ממדריכים לקבוצות "נורמטיביות". על מנת להתמודד עם החניכים הם נאלצים לחשוב על פתרונות יצירתיים ולא ללכת עם ה"זרם".
משחקים משחק מהנה לסיום שימחיש את הרעיון:
עושים לשכב"ג מעין שאלון עמדות כזה כשכל פעם הקבוצה מתפצלת לשני צדדים: **כן ולא**. המשפטים:

- אני לא תמיד עושה את מה שכולם עושים
 - הייתי רוצה שיהיו לי את הבגדים הכי מיוחדים ומגניבים
 - אני אוהב לשמוע את המוסיקה שכולם שומעים
 - אני בצופים כי חשוב לי לעשות משהו שמשמעותי לי
 - אם החברים שלי לא היו בצופים בטח הייתי עוזב
 - ברור שאני אתגייס לצבא, כל השכבה שלי מתגייסת!
 - שנת שירות? אני אהיה באיחור של שנה אחרי השכבה שלי
 - קולה ודיאט קולה זה הכי טעים שיש!
- (אפשר להוסיף עוד)

בסוף אומרים לשכב"ג:

אתם רואים? למרות שכולנו מעדיפים להיות כמו כולם ולעשות את מה שכולם עושים, כולנו רוצים באיזה מקום להיות מיוחדים ולהיות בעלי ייחוד בחברה. זה לא אומר שזה אדם מוזר או חריג או שונה, זה טבעי – כל אחד רוצה ייחוד!
הדרכת צמי"ד היא לא קשה יותר, לא דורשת מדריך יותר אחראי או חכם או יצירתי או כל דבר אחר.. היא רק דורשת שתחשבו קצת אחרת, שתחשבו בשביל עצמכם ולא בתבניות. אם אתם חושבים שאתם מסוגלים לזה, אז זה מתאים לכם בדיוק!

10 דקות

עזרים: שלטי כן ולא

למי יש בעיה עם מוגבלויות?

ערך: "...תנועת הצופים תשמור בתוכה וגם מחוצה לה על שוויון בין בני האדם, שוויון זכויות, הזדמנויות וחירויות הפרט.. תפעל למען סבלנות והכרת השונה- על פי תפיסת עולמו, חייו ותרבותו, תוך מאמץ לגשר בין בני האדם השונים בחברה" מתוך התפיסה הערכית.
מטרות: העלאת המודעות ומתן מידע על נושא אוכלוסיית האנשים עם צרכים מיוחדים בישראל. פיתוח הבנה בקרב חברי השכב"ג על מטרות תוכנית צמי"ד, המקום של שכב"ג בסוג של תוכנית כזו.

מהלך פעילות:

1. סבב מגבלות- כל אחד אומר מגבלה שמאפינת אותו, רושם על מדבקה. 5 דק'

למשל: "אני מיכל ואני דיסלקטית".

ציוד: מדבקות, עטים.

2. חידון צרכים מיוחדים+ הסבר קצר על מצב אוכלוסיית הצרכים המיוחדים בארץ. 15 דק'

ציוד: דפים עם השאלון

3. קירות מדברים: על הקירות יהיו תלויות כתבות העוסקות בנושא צרכים מיוחדים. החניכים יעברו בין הכתבות ורשמו תגובות על הכתבות. לאחר מכן נציג את הכתבות ואת התגובות של החניכים. 20 דק'

- מדוע אנשים הגיבו כך בכל כתבה? מה הגורם לכך?

- מה דעתכם על התגובה שלהם?

- כיצד אתם הייתם מגיבים?

- האם אתם יכולים להבין בכל זאת את תגובת האנשים?

ציוד: כתבות, דפי עיתון שעל כל אחד מהם כתובות 2 שאלות, עטים.

4. *המטרה בדיון היא להעלות את נושא חוסר המודעות לאוכלוסיית האנשים עם הצרכים המיוחדים. כיום בגלל שהם לומדים ועובדים במסגרות נפרדות כמעט ואין מקום למפגש בין האוכלוסיות, זה מוביל לחוסר סבלנות וחוסר קבלה (כמו שעולה מהכתבות). כיצד אנחנו כתנועת נוער יכולים לתרום לשינוי??

3. דיון: להציג את התפיסה הערכית של תנועת הצופים. האם אנחנו כתנועת נוער יכולים לגרום לשינוי בתחום זה? כיצד? האם זה בכלל חלק מהייעוד שלנו כתנועה? האם זה חשוב להם כשכבי"ג?

לדבר על המחויבות לתוכנית: פתיחה של קבוצה זה אומר הקצאה של צוות הדרכה, חניכה של צוות מרכזים צעיר, התאמה של המפעלים השבטיים, עזרה של הפעילים לצוות הדרכה. 20 דק'

4. להציג את תוכנית צמי"ד בהנהגה ובתנועה, להציג את הרעיון מאחורי התוכנית. מה לדעתם זה נותן לחניכים המשולבים? הצגת קטעי וידאו של חניכים משולבים (קטע של וראיטי+אפרת

חדשות 2). 20 דק'

נספח 1: כתבות-קובץ נפרד

"לא רוצים מוגבלים בשכונה"

באקי"ם כפ"ס רצו לשלב מוגבלים בקהילה. אבל השכנים הגישו ערר והתוכנית להקמת הוסטל הוקפאו

מרב דוד 7:34 25/2/2007

דווקא בימים שבהם גורמי טיפול ממליצים לאנשים עם מוגבלויות לחיות בתוך הקהילה, ולא במוסדות סגורים ונעולים, מגיעה ההתנגדות לשילובם מתוך הקהילה עצמה. בימים האחרונים הקימו מספר שכנים בשכונת אליעזר בכפר-סבא ועד פעולה כדי למנוע את הקמתו של הוסטל, שבו אמורים לגור 24 תושבי העיר הסובלים מסוגים שונים של פיגור שכלי. השכנים מתנגדים להקמת הוסטל כיוון שהם חוששים מירידה בערך דירותיהם.

לאחר שההוסטל עבר את כל האישורים בוועדה לתכנון ובנייה בעיריית כפר-סבא הגיש ועד הפעולה ערר, וכרגע הבנייה, שאמורה היתה להתחיל, מתעכבת עד תחילת הדיון בו. השכנים טוענים כי בשכונת אליעזר יש כבר דירה לשישה אנשים עם מוגבלויות, וכי צריך להקים את ההוסטל בשכונה אחרת ולא לרכז את כל המוסדות בשכונה אחת.

"אנחנו אנשים מתורבתים. יש בשכונה הזו טייסים, רופאים ומהנדסים, אנשים שקנו את הדירות במיטב כספם", אמר אתמול יוסי נישלוס, ממקימי ועד השכונה. "מהדירה הזו יש צרחות בבוקר, וגם בלילה יש כל מיני קולות. ליד הדירה הזו יש עוד בית, שעומד ריק. לא מצליחים למכור אותו כבר שנתיים". בוועד השכונה חברים 16 דיירים, המתגוררים בבתי הסמוכים למגרש שבו אמור להיבנות הוסטל. ואולם, לדברי נישלוס, "כל הדיירים בשכונה תומכים בנו". יש לציין כי בשכונה אחרת בכפר-סבא קיימים שני מוסדות ובשכונה נוספת עוד שתי דירות לאנשים עם מוגבלויות.

באקי"ם כפר-סבא הסבירו אתמול כי במשך תקופה ארוכה חיפשו מקימי הוסטל שטח אדמה בעיר, והצליחו למצוא רק את השטח בשכונת אליעזר. "התנגדות התושבים לבניית הוסטל מקורה בבורות וברשעות", אמר אתמול מנכ"ל אקי"ם יוסי מלכה, "אנשים עם פיגור שכלי הם חלק מהחברה ויש להם זכות מלאה לגור בקהילה בכל מקום שיבחרו בו. אני מבקש להזכיר לתושבים שימי הביניים חלפו, ואנו באקי"ם נעמוד על כך שאנשים עם פיגור שכלי יממשו את הזכות המלאה לחיות בכבוד. כמו כל אדם".

נספח 2 : שאלון :

שאלון על אנשים עם מוגבלויות בחברה הישראלית, 2007

1. מהו אחוז הילדים שהוגדרו כחינוך מיוחד בארץ?

א. 4 %

ב. 10 %

ג. 7.5 %

ד. בין 2 % - 3 %

2. מהו אחוז האנשים המוגבלים בארץ מעל גיל 21 ?

א. 4 %

ב. 10 %

ג. 7.5 %

ד. בין 2 % - 3 %

3. מהו אחוז הילדים שהוגדרו כמוגבלים, המשולבים בכיתות וגנים רגילים?

א. כ-30% מתוכם.

ב. כ-11% מתוכם.

ג. כ-10% אחוז מתוכם.

ד. כ-15% מתוכם.

4. מהו אחוז בתי הספר הרגילים המונגשים עבור ילדים עם נכויות פיסיות?

א. כ-70% בתי ספר מונגשים.

ב. כחמישים אחוז מונגשים.

ג. כעשרים אחוז מונגשים.

ד. כחמישה אחוז מונגשים.

5. אחוז הנוער המוגדר כחינוך מיוחד, המתגייס לצבא עומד כל כ-0.1%. יחד עם זאת,

ישנם אחוזים ההולכים להתנדב בצבא, מהו אחוזם?

- א. 10 %
- ב. 5 %
- ג. 20 %
- ד. 0.025%

6. הקנס על חניית רכב בחניית-נכה בקניון הוא :

- א. 500 ₪ וגרירה של הרכב
- ב. אכיפה כזו אינה מותרת למשטרה בקניון.
- ג. 70 ₪
- ד. 100 ₪ + 2 נקודות

7. בסקר שנערך בשנת 99, מהו אחוז האנשים שטענו שנכות היא מחלה מדבקת?

- א. אף אחד
- ב. אחוז בודד
- ג. עשרה אחוז
- ד. 25 אחוז

8. מהו אחוז המבנים הציבוריים שיש בהם שירותי נכים תקינים?

- א. 80 אחוז
- ב. 25 אחוז
- ג. עשרה אחוז
- ד. 40 אחוז

מידע נוסף באתרים הבאים:

אתר של עמותת "בזכות" <http://www.bizchut.org.il>

אתר של עמותת "נגישות ישראל" www.aisrael.org.il

אתר של הנציבות לשוויון לאנשים עם מוגבלויות-

www.mugbaluyot.justice.gov.il/mojHeb/NetzivutNew

אתר של אגף החינוך המיוחד, משרד החינוך- www.education.gov.il/special/

אתר במעגלי צדק- פעלות בנושאי צדק חברתי-

[_http://www.mtzedek.org.il/maamar.asp?category=082](http://www.mtzedek.org.il/maamar.asp?category=082)

פעולת תחנות

מטרות

1. הכרות עם הלקויות השונות.
2. התנסות בחוויה רגשית- כיצד מרגיש הילד/נער עם הלקות.
3. להקל על יחסי הגומלין בין ילדים ונוער בעלי צרכים-מיוחדים לאלו הנורמטיביים.

מהלך הפעילות

הפעילות מתנהלת בתחנות, כל תחנה מתייחסת ללקות אחת ומנסה להמחיש את הקשיים המתעוררים בהתמודדות יום-יומית בביצוע פעולות פשוטות ושכיחות. לכל קבוצה יהיה ראש קבוצה שאחראי על ביצוע המשימות, ולאחר כל משימה על הקבוצה לקבוע איזו מוגבלות באה לידי ביטוי בתחנה.

בסיום הפעילות בתחנות, עורכים סיכום שכולל דיון סביב שאלות דוגמת-

- איך הרגשתם בכל אחת מההתנסויות ?
- מה היה לכם קשה במיוחד, ומה סייע לכם לבצע את המשימה ?
- איך נהגה הסביבה בזמן המשימה?

זמן הפעילות

שעתיים, כל תחנה 20 דק'

התחנות

מס' תחנה וסוג הלקות	פעילות	ציוד
תחנה 1- עיוורים	<u>הולכת "עיוור"</u> 1. מסלול מכשולים קצר בחדר, מכיסאות או חפצים שונים	- מכשולים

- מטפחות כהות

	<p>שנמצאים ברשותכם.</p> <p>2. המשתתפים מתחלקים לזוגות, אחד הוא "עיוור" ואחד "רואה". בן הזוג "הרואה" יקשור לחברו מטפחת כהה סביב עיניו, ויוביל את חברו "העיוור" במסלול מכשולים בחדר.</p>	
<p>שקיות אטומות עם חפצים למישוש.</p> <p>חפצים שניתן להריח</p> <p>חפצים שמשמיעים רעש</p>	<p><u>משחק החושים-</u></p> <p>1. שקיות אטומות עם חפצים שונים למישוש והרחה (עפרון, ספל, תפוז, פרח, סבון). רצוי שצורת החפצים לא תעיד על שימושם.</p> <p>2. מתחלקים לזוגות, כל משתתף לזהות את החפצים השונים ע"י הרחה או מישוש כשעיניו מכוסות (כל משתתף מקבל שקית אחרת).</p> <p>3. כל משתתף בזוג משמיע לבן זוגו קולות שונים ועל המשתתף לזהותם, כמו נקישת אצבע, דפיקה על דלת, הצתת גפרור, נפילת עפרון ופתיחת ריז'רץ'.</p>	<p>וליקויי ראייה</p>
<p>משקפות</p>	<p><u>עיוותי ראייה-</u></p> <p>כל משתתף לעלות על כסא ולרדת, לערוך סיור קצר וכו', כאשר הוא מתבונן במשקפת.</p>	
	<p><u>תקשורת בלתי מילולית-</u></p> <p>פעילות שמתבצעת בזוגות, אחד "משדר" והשני "קולט". על המשדר להעביר לקולט מסר ללא מילים רק ע"י פנטומימה. לדוגמא-</p> <ul style="list-style-type: none"> - בא לך ללכת לסרט? - תעביר לי את המלח. - שמעתי משהו מדהים... - כשאהיה גדול... - תפקידים שביצעתי בשבת 	<p>תחנה 2- חרשים וליקויי שמיעה</p>
<p>תשדיר חדשות מוקלט</p>	<p><u>חדשות חמות-</u></p> <p>הקלטת חדשות מהטלוויזיה, והצגתם למשתתפים ללא קול. אז עורכים דיון, עם שאלות דוגמת-</p> <ul style="list-style-type: none"> - על מה דיברו היום? - מה הנושא הכי חשוב על סדר היום? - האם יש משהו שעליך להיזהר ממנו היום. 	
	<p><u>להסתדר לפי...</u></p> <p>מבקשים מהמשתתפים להסתדר בשורה לפי: גובה, גיל, א"ב של השמות ושל השמות משפחה, אורך שיער, מידת נעלים, גודל כף יד. בשלב הראשון עם דיבור ובשלב השני ללא דיבור.</p>	

<p>דף קריאה- נספח מס' 1</p>	<p><u>קריאה זו בעצם משימה לא כ"כ קלה</u> חלוקה לזוגות, מחלוק דף הקריאה, שאחד מקריא את הטקסט בקול והשני מקשיב לו.</p>	
<p>- מראה. - דף עם ציור של כוכב- נספח מס' 2. - טושים. - שעון/סטופר.</p>	<p><u>צייר לי כוכב</u> חלוקה לזוגות, כל זוג מקבל מראה, שני דפים שעליהם מצויר כוכב ודף חלק. המשתתף הראשון מניח את הדף ועליו הכוכב לפניו, בן זוגו מעמיד את המראה בניצב לדף הכוכב כשהדף הריק מסתיר את הכוכב (הדף הריק באוויר), כך שהמשתתף הראשון רואה את הכוכב רק דרך המראה!!! על המשתתף לצייר כוכב נוסף בתוך הכוכב המופיע בנספח מס' 2 והוא עושה זאת כשהוא מביט במראה ולא בדף. אפשר לבצע את המטלה בשני שלבים: בהתחלה ללא המראה ומודדים זמן, ואח"כ עם המראה ושוב הזמן מדוד. על בני הזוג להתחלף, כך שכל אחד מתנסה במטלה.</p>	<p>תחנה 3- ליקוי למידה</p>
	<p><u>קריאה רציפה</u> כל משתתף מקבל דף וכלי כתיבה, עליו לכתוב סיפור בן עשר שורות, כשהוא כותב בכתב צפוף וללא רווחים בכלל (כמו בדוגמא). אח"כ המשתתפים מחליפים ביניהם את הדפים ומנסים לקרוא, להבין ולפענח את הכתוב. לדוגמא- פעם אחתנסעתילטיוולשנתיעםהחבר'הלרמתהגולךליומיםשלמיםעםלי נהבאכסנייתנוערמצוינתכלהיוםטילנובמסלולימיסובלילהגענולאכ סניהאחריראותהערברצינודיסקו...</p>	
<p>- דפים - כלי כתיבה</p>	<p><u>כתיבה על המצח</u> כל משתתף מניח דף על מצחו וכותב את שמו, כתובתו ואת ת.ז שלו. הכתיבה חייבת להיעשות ע"י היד הלא דומננטית (כלומר, אם אתם כותבים ביד ימין עליכם כתוב ביד שמאל את המשימה).</p>	
	<p><u>מרוץ שליחים</u> המשתתפים מתחלקים לשתי קבוצות ועורכים תחרות מרוץ שליחים כאשר רגלי המשתתפים קשורות זו לזה.</p>	
<p>- נייר-דבק - חפצים נוספים בהתאם למשימות הנבחרות.</p>	<p><u>שריכת שרוכים</u> על המשתתפים לשרוך שרוכים של נעלים כאשר אצבעות ידיהם קשורות בנייד דבק ולא ניתן להזיזם. ניתן לנסות ולבצע פעולות נוספות כשהאגודלים מודבקים בנייר דבק ליתר האצבעות- לכפתר כפתור, לאכול, לכתוב, להשחיל חוט במחט, להסתרק וכו'</p>	<p>תחנה 4-</p>

<p>- כסאות גלגלים - כדור - פחיות שתיה - ריקות</p>	<p><u>משחקים בכסא גלגלים</u> ניתן לשחק משחקים שונים עם כסאות גלגלים, כמו מרוץ שליחים, תופסת, משחקי כדור, מעבר בין מכשולים וכד' (ניתן להשאל כסאות גלגלים מיד-שרה או ממועדון ספיבאק בר"ג). במידה וקיים קושי להשיג כסא גלגלים ניתן לנסות לדמות סיטואציות לדוגמא: 1. לבקש מהמשתתפים להרים רגל ולנסות על רגל אחת ללכת, לקפוץ, לשחק תופסת, מרוץ שליחים וכד'. 2. לשחק את אותם המשחקים עם קופסאות שימורים על הרגלים כמעין קביים. 3. לשחק משחקי כדור כאשר רוב חברי הקבוצה עומדים ואחד או שניים מחברי הקבוצה יושבים על כסא.</p>	<p>נכות פיזית</p>
<p>- מכחולים - דפי ציור - צבעי גואש</p>	<p><u>ציור בפה</u> המשתתפים ינסו לצייר עם מכחול בעזרת הפה (ניתן להשתמש במשימה זו גם לפני מפגש עם אמן המצייר בפה או ברגל).</p>	
<p>- חרוזים - חוט תפירה - כפפות</p>	<p><u>כמו חרוז לכפפה</u> על כל משתתף להשחיל חרוזים על חוט, כאשר על ידיו כפפות עבות. משימות נוספות אפשריות: לאכול, לצייר, לפרוס חוט, להשתמש בפניצטה, לנסות להרים חפצים קטנים וכו'. הציוד הנדרש- בהתאם.</p>	<p>תחנה 5- פיגור שכלי</p>
	<p><u>סיעור מוחות</u> סיעור מוחות סביב המילה 'נפש' תוך הכוונה להגיע למילה 'אדם'.</p>	
	<p><u>סטיגמה</u> הגדים על הקירות, כל משתתף מביע דעתו בכתב על כל אחד מהם- 1. אנשים עם מחלות נפש הם חשוכי מרפא. 2. כל מי שיש לו מחלת נפש הוא מסוכן לחברה. 3. אנשים עם מחלות נפש לא יציבים ולא צפויים. 4. אנשים עם מחלת נפש שטופלו, הם עובדים גרועים. 5. אנשים שמתמודדים עם מחלות נפש מתאימים יותר לעבודות ברמה נמוכה. 6. מחלת נפש עוברת בתורשה.</p>	<p>תחנה 6- נפגעי נפש</p>

התחלקו לזוגות וקראו את המכתב בקול רם (טקסט לא תקין):

פוגים

פמחת, אבשלי בילי מלן פוגים למייתי מזטוב-חנתי תכשולים ולופרתי לאמא. אז התקשרתי לדודו ואולויה בבית למאואלך עם דודצילו אאירה. אז ירתי לחוב ותמינירואה? באמשלי- דוד ודודצילו. ואואשלי: בו תרמה איביולי! דוברמו גור! ואניאוסלו: זובתך מכלוים. בונשחק פוגים. אז דודסלי: בותרזה ממיי! בונלכיתו לביצילו ונשחיתו. אזלכנו לביצילדוו ושחקנו אמא הכלו.

אחייכ קיראו את הטקסט התקין-

פוגים

פעם אחת, אבא שלי הביא לי מלא פוגים למה הייתי מה זה טוב...הכנתי את כל השיעורים ולא הפרעתי לאמא. אז התקשרתי לדודו והוא לא היה בבית למה הוא הלך עם דוד שלו העירה.

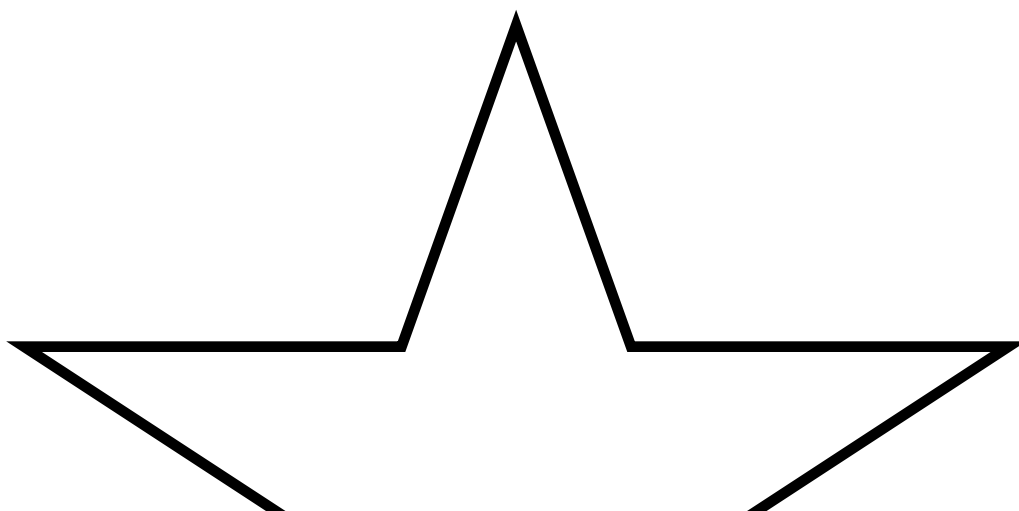
אז ירדתי לרחוב ואת מי אני רואה? באמא שלי- דודו ודוד שלו. והוא עושה לי: בא תראה מה הביאו לי! דוברמן גור! ואני עושה לו: עזוב אותך מכלבים. בוא נשחק פוגים! אז דודו עושה לי: בא תראה איזה ממיי! בא נלך איתו לבית שלי ונשחק איתו. אז הלכנו לבית של דודו ושחקנו עם הכלב.

דיון

- איך הרגשתם בזמן הקריאה ?
- מה היה קשה? מה היה קל?
- איך התמודדתם?

נספח מס' 2

צייר לי כוכב

צמייד אצלנו בשבט

מטרות:

- א. העלאת המודעות של השכבה הבוגרת לאופי פעילותה של קבוצת צמייד בשבט.
- ב. מתן ידע וכלים לשכבה הבוגרת בהקשר ללקות של החניכים בשבט.

מהלך הפעולה: הפעולה כוללת הסבר ענייני לגבי הלקות ובעיקר כוללת התעסקות במאפייני החניכים, הקבוצה והלקות ולכן **דורשת** התאמה. אם לא תבצעו התאמה של הפעולה, תספקו לשכב"ג מידע שגוי!

הפעולה בנויה באותו האופן לפי ארבע לקויות:

א. פיגור שכלי

ב. אוטיזם

ג. לקויות למידה

ד. נכויות

את חלק מהפעילויות התאמנו לכל הלקויות ובחלק עליכם לבצע את החיבור.

פתיחה:

שאלון ידע בנוגע ללקות:

פיגור שכלי

- פיגור שכלי זו מחלה הנגרמת מהתפתחות לא תקינה. **לא נכון.**
- פיגור יכול להיות מולד או להיגרם עקב פגיעה סביבתית, כגון חבלה או זיהום. **נכון.**
- כ-3% מהאוכלוסייה הכללית סובלים מפיגור שכלי. **נכון.**
- פיגור נקבע על פי מראה האדם כשהוא נולד. **לא נכון.**
- פיגור שכלי הוא מונח כללי שמתאר פיגור בהתפתחות השכלית. **נכון.**
- לבעלי פיגור שכלי רמת משכל נמוכה עד כדי כך שכמעט ואין להם רגשות. **לא נכון.**
- כל בן אדם שבעל פיגור שכלי איננו יודע קרוא וכתוב. **לא נכון.**
- פיגור שכלי עובר בגנים עקב כרומוזום אחר פחות או נוסף שיש בגוף. **לא נכון.**

אוטיזם

- אוטיזם זו מחלה הנגרמת מהתפתחות לא תקינה. **לא נכון.**
- משמעות השם אוטיזם הוא "בתוך עצמי". **נכון.**
- פחות מאחוז מהאוכלוסייה הכללית סובלים מפיגור שכלי. **נכון.**
- אוטיזם נקבע ברגע שהילד נולד. **לא נכון.**
- אוטיזם היא לקות אחת בקשת הלקויות ההתפתחותיות. **נכון.**
- לכל בעלי אוטיזם רמת משכל גבוהה עד כדי כך שהם נחשבים גאונים. **לא נכון.**
- כל בן אדם שבעל אוטיזם איננו יודע קרוא וכתוב. **לא נכון.**
- אוטיזם עובר בתורשה. **לא נכון.**

לקויות למידה

- בין לקויות הלמידה נכללת גם הלקות פיגור שכלי. **לא נכון.**
- רוב הילדים בעלי הלקויות למידה הם בנים. **נכון.**
- לקויות למידה זה תופעה שחולפת בגיל מסוים. **לא נכון.**
- הפרעת קשב וריכוז מאופיינת בעיקר בקושי לזכור דברים. **לא נכון.**
- לכל הלקויות למידה יד פתרון תרופתי. **לא נכון.**
- לבעלי לקויות למידה רמת משכל נמוכה יותר משאר האוכלוסייה. **לא נכון.**
- ילדים בעלי לקויות למידה מתקשים בהכרח ללמוד קרוא וכתוב. **לא נכון.**
- לקות הלמידה יכולה להיות תופעה תורשתית. **נכון.**

נכות פיסית

- פחות מ-5% מביה"ס בארץ מותאמים לאנשים בעלי נכויות פיסיות. **נכון.**
- נכות יכולה להיות מולדת או להיגרם עקב פגיעה, כגון חבלה או זיהום. **נכון.**
- לכל האנשים בעלי שיתוק מוחין יש גם פיגור שכלי. **נכון.**
- אנשים חירשים ועיוורים נחשבים גם כן לבעלי נכות פיסית. **לא נכון.**
- יפחות מ-8% מהאנשים בעלי נכויות משולבים בשוק העבודה בארץ. **נכון.**
- בדרך כלל אנשים בעלי נכות יהיו גם בעלי אינטליגנציה נמוכה יותר. **לא נכון.**
- לאנשים בעלי נכויות פיסיות משלמים את כל ההוצאות (כיסא גלגלים וכו') **לא נכון.**
- רוב הנכויות הפיסיות עוברות בתורשה. **לא נכון.**

את השאלון ממלא כל חניך בעבור עצמו כי בטוח יש אנשים שיודעים יותר אבל אנחנו רוצים שהם יבדקו את הידע של עצמם ולא הקבוצתי.

בסוף עוברים על השאלות ביחד ומבקשים מהמדריכים להגיד בכנות מה ענו ולהבין שאנחנו פה כדי לשנות תפיסות ולא כדי להגן על עצמם.

15 דקות

עזרים: דף שאלות מצולם לשכב"ג

מידע אמיתי

כאן חשוב לקחת קטע מסרט מומלץ או תמונות המשקפות מציאות, להקריא קטעים מספר וכו'.. ובעיקר להביא משהו שייציג באמת את הלקות שאליה אתם רוצים לחשוף. בסוף קטע ההסברה יש מאגר מידע בנוגע לספרים, סרטים וכו'..

10 דקות

עזרים: סרט (טלוויזיה ווידאו), ספר וכו'..

המשך מידע

לא לו מכס שרוצים להעביר מידע יותר לימודי בנוגע ללקות מומלץ להשתמש בקטעים העוסקים בלקויות כדי לבנות את החומר שעובר כך שלא תיכנסו לנושאים שאינכם בקיאים בהם במיוחד.

הנה המלצה למתודה:

מחלקים את השכב"ג לשלוש קבוצות וושתי קבוצות מקבלת דף עם תקציר בנוגע ללקות אלה ומבקשים מכל קבוצה להציג על סמך הקטע הזה את מה שמאפיין את האוכלוסייה הזו ולהציג אותה לשאר השכב"ג. קבוצה אחת מקבלת לעשות את אותו הדבר על, בני אדם" ולנסות לאפיין בכמה נקודות את האוכלוסייה. לאחר ששתי הקבוצות שקיבלו את צמי"ד הציגו מבקשים מהקבוצה השלישית להציג גם. הרעיון הוא שהם יתקשו מאוד לאפיין את עצמם בכמה נקודות בלבד מנשום שהם רואים את עצמם כיצורים מורכבים וכמוהם גם האנשים בעלי הלקויות. כל מה שמאפיין אותנו מאפיין גם אותם כי הם בני אדם אבל יש להם מאפייני לקות שספציפיים להם. מסכמים ואומרים להם כי על מנת להבין חשוב לדעת וכי אם הם היו לומדים מה גורם ללקות ומה מאפיין אותה באמת היו יכולים להבין טוב יותר כיצד להתמודד איתה בל כדי ללמוד לא חייבים ללכת לספרי הלימוד, אפשר פשוט לבלות בקרבתם וללמוד מהם.

20 דקות

עזרים: קטעים בנושא הלקויות

Pervasive Developmental Disorder - נרחבת

תחת הסיווג של PDD חמש לקויות, שלכולן מאפיינים משותפים. כולן לקויות נוירולוגיות, המופיעות בדרך כלל עד גיל שלוש, ומשפיעות על התפתחות מהלך החיים. ילדים הלוקים בלקויות אלו מתקשים בתקשורת, במשחק עם ילדים אחרים ובהתייחסות לזולת, כולל לבני משפחתם. קבוצת לקויות זו מוגדרת כפגיעה חמורה ונרחבת בשלושה תחומי התפתחות: מיומנויות חברתיות, מיומנויות תקשורת ותבניתיות בהתנהגות, בתחומי עניין ובפעילות.

פיגור שכלי

פיגור שכלי מתייחס למגבלה משמעותית בתפקוד נוכחי שמאופיינת בתפקוד אינטלקטואלי נמוך (ציון נמוך מ-70 במבחן אינטליגנציה-מבחן ווקסלר) בצורה משמעותית מהמוצע המתקיים בו זמנית עם מגבלות בשניים או יותר מתחומי המיומנויות ההסתגלותיות הבאות: תקשורת, עזרה עצמית, מיומנויות של חיי יום-יום, מיומנויות חברתיות, שימוש במשאבים קהילתיים, הכוונה עצמית, בריאות ובטיחות, תפקודים עיוניים, ניצול שעות פנאי ותעסוקה. הפיגור השכלי מתבטא לפני גיל 18 שנה. שלושת התנאים שהוזכרו בהגדרת הפיגור הם תנאים הכרחיים. אין אפשרות להגדיר את המצב כפיגור שכלי על פי תנאי אחד בלבד. כל אחד משלושת התנאים הוא שווה ערך.

לקויות למידה

ליקויי למידה הוא מונח כללי המתייחס לקבוצת הפרעות הטרוגניות המתבטאות בקשיים משמעותיים ברכישת הקשבה, דיבור, קריאה, כתיבה, המשגה ו/או יכולות מתמטיות ושימוש

בהם. הפרעות אלו הן פנימיות, ומניחים שהן נובעות מדיס-פונקציה נוירולוגית מרכזית, ויכולות להתגלות לאורך מעגל החיים.

לקות מוטורית

נכויות פיסיות מקורן מתאונות, מחלת הפוליו, מניוון שרירים (קבוצת מחלות גנטיות שמתאפיינות בחולשה מתקדמת של מערכת השרירים), אך בעיקר משיתוק מוחין (CP). שיתוק מוחין הוא לקות הנובעת מפגיעה מוחית שיכולה לקרות בזמן ההריון, במהלך הלידה או אחריה, לפני גיל חמש. הפגיעה גורמת לליקויים מוטוריים וחושיים. המתבטאים להתבטא במתח שרירים מוגבר (ולכן יש נוקשות של הגוף), קשיים בקואורדינציה מוטורית ובשמירה על שיווי משקל, תנועות בלתי רצוניות ועוד. בכל צורות שיתוק המוחין, הדיבור יכול להיות קשה להבנה בגלל קושי לשלוט בשרירים המעורבים בדיבור. בנוסף, יכולים להיות קשיים בקריאה, כתיבה או בפעילויות שונות הדורשות קואורדינציה מוטורית..

סיכום

שואלים את השכב"ג אם עכשיו הם מרגישים שיש להם יותר ידע וכלים בנושא. **ומה הם היו רוצים עוד לדעת בייחס ליצירת קשר עם החניכים?** כאן אפשר לפנות לקצת טיפים או לסיפורים אישיים שיחברו את השכב"ג לחניכים ויסייעו להם להפנים.

דוגמאות לטיפים:

PDD – אוטיזם:

- חשוב מאוד לשמור על סביבה יציבה עבור החניך, כזו שהוא רגיל לה. במידה ומשנים כדאי להודיע מראש על מנת שיתרגל לרעיון קודם לכן.
 - אם אתם רוצים שהילד יעשה משהו שביקשתם ממנו קבעו רצף של פעילויות המובילות לקראת המטרה.
- פיגור שכלי:

- חשוב שלא יהיו יותר מדי הסחות דעת שימשכו את דעתו של החניך.
 - מתן הוראות: יש לתת הוראות מפורטות וקצרות, לחלק כל הוראה למספר חלקים ולסדרה לפי שלבים, להשתמש בשפה ברורה ומובנת.
- לקויות למידה:

- להדגיש את נקודות החוזק של הילד והתחומים שהוא טוב בהם.
 - לתת חיזוקים חיוביים לחניכים ולחזק להם את הדימוי העצמי.
 - ניתן לתת התראה מראש (בלי שתהיה בולטת מדי) לגבי מה שהולכים לעשות לחניך על מנת שתהיה לו נקודת התחלה טובה יותר.
- נכויות פיסיות:
- לא צריך לוותר על טיולים ופעילויות מאתגרות רק בגלל שהחניך לא יכול לבצע אותן. במקרה הכי גרוע הוא יגיע רק לחלק מהפעילות.

משפט מבריים

הזכות לגור בקהילה

ערך מנחה

"תנועת הצופים מאמינה ופועלת לקידום הגנת כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלות, בכל תחומי החיים."

רקע

בשנת 1998 התקבל בכנסת חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות. לראשונה מחייב המחוקק את הממשלה ואת החברה כולה להכיר באנשים עם מוגבלות כבעלי זכויות שוות, שיש לפעול למימושן. החוק קובע, ששוויון מלא מושג רק אם הסביבה מותאמת לאדם עם המוגבלות. המסר העולה ממנו הוא, שלא המוגבלות היא שמגבילה את האדם, אלא הסביבה שאינה מותאמת לצרכיו.

מטרות הפעולה

1. פיתוח תפיסה שוויונית, דרך עיגון "חוק השוויון".
2. הקניית " חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות" (1988).

קהל היעד

צוות הדרכת צמ"ד וחניכי השכב"ג כחלק ממערך הסברה בנושא שוויון הזדמנויות ושילוב אנשים עם מוגבלויות בקהילה.

חלק א' - הצגת טיעונים בזירה משפטית (40 דקות)

הפעילות מתנהלת כמשפט מבויס, העוסק בתביעה לסגירת מעון אוטיסטים (הוסטל) בשכונת מגורים. מחלקים את המשתתפים לשלושה גופיים- חבר השופטים, צוות הנתבעים (דיירי ההוסטל) וצוות התובעים (השכנים). כל קבוצה מקבלת מצב עמדה (נספח 1), כותבת את טיעוניה, מחלקת תפקידים ומחכה לתחילת "המשפט". בתום ההתכנסות הקבוצתית, השופטים יכריזו על פתיחת המשפט, וכל קבוצה תציג את טענותיה. ניתן אף להזמין עדים- שכן שיעיד על הרעשים מההוסטל מטעם התביעה, או אם-הבית של הוסטל הטוענת אחרת וראיות נוספות מטעם ההגנה. בתום חילופי הדברים, השופטים יתכנסו וכעבור התייעצות קצרה יציג את פסק הדין.

חלק ב' - קריאת המקרה האמיתי ופסיקתו (5 דקות)

המדריך יקריא את המקרה האמיתי הלקוח מכתבה מעיתון "הארץ" (נספח 2).

חלק ג'-דיון

הדיון יעסוק בסוגיה הועמדת בבסיס המשפט "כי אנשים עם מוגבלות זכאים לחברה שאינה מגבילה". שאלות לדיון-

1. האם נתקלתם בשילוב של אנשים עם צרכים מיוחדים במגורים או במקומות עבודה באזורי מגוריהם? במידה שלא, מה ניתן להסיק מכך, לאור העובדה שהם 10% מן אוכלוסייה (מעל גיל 21)?
2. מהי התרומה של דיור בקהילה עבור אנשים עם צרכים מיוחדים ועבור האוכלוסייה ללא צרכים מיוחדים?
3. מהם היתרונות וחסרונות במגורים בתוך הקהילה בניגוד למגורים במוסד, הממוקם הרחק ממנה?
4. מהי התייחסותכם לכך שבראש התביעה עמד עו"ד, שהיה מנכ"ל משרד החינוך?
5. באילו דרכי הסברה יש לעורר את הנושא בקהילה, והאם בכלל יש מקום לכך?
6. כיצד "תוכנית שילוב צופי צמי"ד" מתקשרת לסוגיות שעלו?

נספח מס' 1

תובעים

אתם קבוצה של חמישה שכנים (מתוך 12) בראשותו של ד"ר א.פ, מנכ"ל לשעבר של משרד החינוך. החלטתם להגיש תביעה הדורשת לסגור את המעון לילדים אוטיסטים בשכונת מגוריו ברמת אשכול בירושלים.

לטענתכם "מהרגע שהבית הפך להיות מעון לחוסים הפכו חייכם וחיי נוספים לגיהנום. החוסים משליכים מהחלונות מהמעון חפצים והמטרד שעולה מן הבית ומהלכלוך בחצרותיהם בלתי נסבל! קיומו של ההוסטל מזיק לשכונה הנעימה ולא מאפשרת אורח חיים תקין וסביר".

בבית המשפט אתם מתכוונים להוכיח שאין מקום לפתיחת הוסטל לאנשים אוטיסטים בתוך השכונה, שמפריע לחיים ואף מוריד את מחירי הדירות. אתם לא מתכוונים לוותר!

הנתבעים

משנת 1994 הוקם בעזרת אלו"ט הוסטל ל-14 חוסים אוטיסטים בשכונת רמת אשכול בירושלים. חיי התושבים התקיימו בנעימים וביחסי שכנות טובה. בשנתיים האחרונות התחלפו מספר משפחות בשכונה, שמרגע מעברן לא הפסיקו להקניט את דיירי ההוסטל, בעיקר מאחורי גביהם.

יום אחד, גילו עמותת "אלוט" שישנה תביעה המאיימת על סגירת ההוסטל. במהרה, התכנסתם וגיבשתם את הגנתכם: "הוסטל רמת אשכול, מאופיין באווירה ביתית ונעימה, גינת הבית מטופחת ומסודרת, והבית הוא בית מגורים לכל דבר ועניין. דייריו עובדים מחוצה לו- במכולת השכונתית ובמפעל הקרוב. בעבר אכן אירעו מקרים בהם נשמעו צעקות או קולות בכי, אך מדובר במקרים בודדים שאינם חורגים בצורה קיצונית מהתנהגותם של ילדים חריגים, ולכן אין שום הצדקה לסגירתו. מטרת ההוסטל היא לקיים בית חם ואוהב, שיוכלו לשגשג ולפרוח תוך שילוב דייריו בחיים מלאים ושוויוניים בקהילה".

חבר השופטים

הנכם מתבקשים לדון בתביעה המבקשת לסגור הוסטל אוטיסטים בשכונת רמת אשכול, בירושלים. ההוסטל קם בשנת 1994. התובעים הינם חמישה משפחות השייכות לבניין המגורים (מתוך 12) והנתבעים הינם עמותת "אלוט", בעלת ההוסטל. במהלך המשפט, יציגו הצדדים את צדדיהם, כפי המקובל. עליכם לתת לכל צד להשמיע את דבריו והקפיד על נוהל משפט תקין, בנספח ג', מצורפים חוקים ומידע בנושא, לעיונכם.

נספח מס' 2

נדחתה תביעה לסגור מעון אוטיסטים בשכונת מגורים

עדכון חדשות (יום שלישי, 29/04/2003 שעה 11:12)

בית משפט השלום בירושלים דחה אתמול (יום ב') את תביעתו של ד"ר אלעד פלד, מנכ"ל משרד החינוך לשעבר, שדרש לסגור מעון לילדים אוטיסטים בשכונת מגוריו ברמת אשכול בירושלים.

במעון, שהוקם בשנת 1994 בעזרת אלו"ט, התגוררו 14 חוסים אוטיסטים. אחד השכנים, ד"ר אלעד פלד, עתר לבית המשפט שיורה על הפסקת פעילות המעון כיוון שלטענתו "מהרגע שהבית הפך להיות מעון לחוסים הפכו חייו וחיי נוספים לגיהנום". לטענתו, נגרם להם מטרד מהרעש שעולה מן הבית ומהלכלוך בחצרותיהם, כיוון שהחוסים משליכים מחלונות המעון חפצים. עוד טענו העותרים כי "לאור מצבם של הילדים החוסים נשמע מהבית רעש מחריש אזניים וצרחות מבהילות ביום ובלילה, הגורמים להם לחלחלה, לחרדה ונמנעת מהם האפשרות לקיים אורח חיים תקין וסביר".

בית המשפט דחה את טענותיו של פלד וקיבל את טענת אלוי"ט כי המטרד שיוצר המעון אינו שונה מזה של כל משפחה עם ילדים. בפסק דינו כתב השופט דוד מינץ כי "לא הוכח שלמעט מקרים חריגים, השימוש שעושה המשיבה בבית, חורג מהמידה הזורשת מהשכנים סובלנות כלפי החוסים". השופט גם דחה את טענת העותרים כי ערך נכסיהם ירד עקב קיום המעון.

נספח מס' 3

"הנכה הוא אדם שווה זכויות. אין הוא מצוי מחוץ לחברה או בשוליה. הוא חבר רגיל בחברה בה הוא חי. מטרת ההסדרים אינה להיטיב עימו בבדידותו, אלא לשלבו - תוך שימוש בהעדפה מתקנת - במרקם הרגיל של חיי החברה".
(נשיא בית המשפט העליון, אהרון ברק, בג"צ בוצר נ' המועצה המקומית מכבים-רעות).

נספח מס' 4

חוק השוויון

חוק השוויון, אשר נכנס לתוקפו בחודש ינואר 1999, כולל ארבעה חלקים עיקריים-

עקרונות היסוד

הפרק משקף את שינוי התפישה אשר בבסיס החוק- לא עוד חסד, אלא זכותו של אדם עם מוגבלות לשוויון, לכבוד, להשתתפות פעילה בחברה בכל תחומי החיים. לא עוד יחס פטרוני והתערבות באוטונומיה של הפרט, אלא זכותו של אדם עם מוגבלות לקבל החלטות הנוגעות לחייו. עוד קובע הפרק את עקרון האוניברסליות, כלומר: מימוש זכויותיו של אדם עם מוגבלות ייעשה במסגרת השירותים הקיימים בחברה, ולא במסגרת נפרדת.

תעסוקה

הפרק קובע כי אסור להפלות אדם בגלל מוגבלותו בקבלה לעבודה, בתנאי עבודה, בקידום בעבודה, בפיטורין וכד', ובלבד שהוא כשיר לתפקיד. מעביד חייב להתאים את מקום העבודה ואת דרישות התפקיד לעובד או למועמד לעבודה שהוא אדם עם מוגבלות, אם אין בכך כדי להטיל על המעביד נטל כבד מדי- להניח רמפה אם עובד מתנייד בכסא גלגלים; לתת תוספת זמן במבחן קבלה לעבודה למועמדת עם לקות למידה; להגמיש את שעות העבודה לעובד, אשר צריך לצאת לטיפולים מחמת מוגבלותו או מוגבלות של ילדו, ועוד. עוד קובע החוק, כי בכל מקום עבודה אשר בו מעל 25 עובדים, צריך להיות ייצוג הולם לאנשים עם מוגבלות.

תחבורה ציבורית

החוק קובע את זכותו של אדם עם מוגבלות לשירותי תחבורה נגישים ומתאמים לצרכיו- אוטובוסים בקווים עירוניים, רכבות, מטוסים וכלי שיט.

נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

על-פי החוק מוקמת נציבות, גוף ייעודי ועצמאי, הפועל מתוך המדינה ובכספיה, לקידום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות ולביצוע הוראותיו של חוק השוויון. לצד הנציבה, תפעל ועדה מייעצת, שרוב חבריה הם אנשים עם מוגבלויות שונות.

פעולה לצוות ההדרכה בשבט

מטרות:

- החניך ייחשף לתכנית צמי"ד בתנועה.
- החניך יכיר בעקרונות בסיסיים לשילוב חניך פרטני.
- החניך ידון בסוגיית שילוב חניכים בעלי צרכים מיוחדים.

פתיחה: המדריך יעביר משחק (אפשר כל משחק) ויגדיר קודם לכן לאחד מן החניכים שעליו לשתף איתו פעולה ויטיל עליו מגבלה:
לדוגמא: משחקים טלפון שבור, מעבירים מילה מאחד לשני, אך כשמגיעים לחניך משתף הפעולה, המגבלה שלו היא שאיננו שומע.

* בשלב זה של הפעולה עדיין לא מנהלים דיון בנושא... ממשיכים הלאה...

חלק א':

- חלוקה של שני קטעים. כל אחד מקבל קטע אחד.

קטע מספר 1:

הנך מדריך של כיתה ו'.

מיכל היא ילדה בכיתה ו', תושבת היישוב שלך. היא לא הייתה עד כה בצופים או בשום תנועת נוער, היא לא לומדת בבית הספר שממנו מגייסים חניכים אך היא מעוניינת להצטרף לצופים.

מיכל אוהבת מאוד לשיר, אוהבת לרקוד ולהיות עם חברים.

האם תנסה לגייס את מיכל לצופים? מדוע ובאיזה אופן?

קטע מספר 2:

הנך מדריך של ביתה ו'.

מיכל היא ילדה בכיתה ו', היא בעלת פיגור שכלי קל, תושבת היישוב שלך. היא לא הייתה עד כה בצופים או בשום תנועת נוער, היא לומדת בבית ספר לחינוך מיוחד ביישוב והיא מעוניינת להצטרף לצופים.

מיכל אוהבת מאוד לשיר, אוהבת לרקוד ולהיות עם חברים.

האם תנסה לגייס את מיכל לצופים? מדוע ובאיזה אופן?

- הצגת קטע מספר אחד ותגובות החניכים ולאחר הצגת קטע מספר 2.
- דיון בנושא שילוב חניכים חריגים לקבוצה : טיעונים בעד : (ניתן להוסיף כמובן..)
- קבלת השונה
- היא תושבת היישוב, מגיעים לה אותם התנאים ומי אנחנו שנגיד לה לא לבוא.
- תנועת הצופים שמה לה לדגל שילוב חניכים בעלי צרכים מיוחדים
- מסוגלת להשתלב בפעילות הצופית עם טיפה התאמה טיעונים נגד : (ניתן להוסיף כמובן...)
- אנחנו לא מוכשרים להדריך חינוך מיוחד
- זה יכול לפגוע בגיבוש הקבוצתי
- זה יכול רק להזיק לה אם יצחקו עליה
- איך עושים את זה בכלל?

* ניתן לבצע את הדיון ע"י חלוקה ל- 2 קבוצות עפ"י קבלת הקטעים ולבקש מאחת לרשום קשיים שעלולים להיות במידה ומשלבבים ומאחרת איך ניתן לשלב.
* כאן מתחברים לפעילות הפתיחה : איך אפשר בכל זאת לשחק את המשחק כשיש חניך חרש בקבוצה?

חלק ב':

פיצוחים...

לוח משחק כוורת כמו לוח פיצוחים, חלוקה של 2 הקבוצות הקודמות כשעליהן לענות על שאלות ולהביא לפיצוח. התשובות ניתנות ע"י המדריך. במידה והקבוצה לא עונה נכונה, השאלה עוברת לקבוצה השנייה. ישנן גם שאלות וגם משימות.

שאלות:

1. מי היה השבט הראשון שהייתה בו קבוצת צמי"ד, מתי ואילו חניכים?
 - (א) שבט הנשיא בתל אביב- 1995 חניכים עם פיגור שכלי
 - (ב) שבט היוכל הנהגת י"ם- 1984 חניכים בעליי לקויות התנהגותיות.
 - (ג) שבט משוטטי בכרמל בחיפה – 1990 חניכים עם פיגור שכלי קל.
2. משימה: עליכם להעביר משחק ל-2 הקבוצות שהנושא שלו- קבלת השונה...נא להיות יצירתיים...
 3. כמה קבוצות צמי"ד יש היום בתנועת הצופים, ובכמה שבטים?
 - (א) 95 המפוזרות על כ- 75 שבטים
 - (ב) 75 המפוזרות על 70 שבטים בארץ
 - (ג) 70 המפוזרות על 70 שבטים בארץ.
 4. כמה חניכי צמי"ד היו בשנת הפעילות החולפת?
 - (א)
 - (ב)
 - (ג)
 5. עד איזה גיל נמצאים בחינוך המיוחד?
 - (א) 18
 - (ב) אין טווח גיל, חינוך מיוחד חל על אוכלוסיית החינוך המיוחד כל הזמן
 - (ג) 21
 6. כמה אחוזים מהאוכלוסייה הם בעלי צרכים מיוחדים?
 - (א) 20%
 - (ב) 7.5%
 - (ג) 10%
 7. משימה- אתרו פסקאות מתאימות לתוכנית צמי"ד מתוך התפיסה הערכית.
 8. אילו לקויות יש בתכנית צמי"ד?
 - (א) פיגור קל בינוני וקשה, אוטיזם, נכויות פיזית וחושיות
 - (ב) הפרעות נפשיות, פיגור קשה ולקויי למידה
 - (ג) לקויי למידה, פיגור קל ובינוני, הפרעות התנהגות, נכויות חושיות ופיסיות, לקויי תקשורת
 9. מה ההבדל בין קבוצת צמי"ד ובין שילוב פרטני?

קבוצת צמי"ד הנה קבוצה בה כל החניכים בעלי אותם מאפייני לקות, בטווח גילאים משותף.

שילוב פרטני הנו שילוב של חניך אחד עם לקות התוך קבוצה נורמטיבית בת גילו, בקרוב.

10. צפייה משותפת בכתבה שנעשתה על שילוב חניכי צמי"ד בצופים.

11. עליכם לכתוב 3 משחקים משודרגים לקבוצה שלכם, אשר בה משולב חניך עם צרכים מיוחדים. משחק אחד לקבוצה בה יש ילד בכסא גלגלים, שני- לקבוצה עם חניך חרש ושלישי לקבוצה עם חניך עם פיגור שכלי קל.

12. מהם ראשי התיבות של צמי"ד?

13. באיזה שבטים בהנהגה שלכם יש קבוצות צמי"ד? איזה לקויות (כל הנהגה והקבוצות שבה...)

14. איזה עניבה נותנים לחניכי צמי"ד?

תשובה: אין ברצוננו להבדיל את חניכי צמי"ד משאר החניכים אלא לשלבם. עניבה מיוחדת מבליטה את השוני הקיים גם כך או מסגירה חריגות בקבוצות שנראות 'רגילות'. לחניך צמי"ד כמו לחניך רגיל – יש את הזכות להירשם לצופים ולקבל עניבה כמו כל הילדים בגילו.

אין עניבה מיוחדת!!! נותנים בהתאם לקבוצה בה החניכים משולבים או לגדוד אליו קבוצת צמי"ד בשבט שייכת.

15. מהי נורמליזציה?

תשובה: על מתכונת הפעילות להיות דומה עד כמה שאפשר לזו המתקיימת בקבוצות הנורמטיביות תוך התאמת התכנים לכלי ההדרכה לחניכים ויכולתם.

לסיכום:

מערך צמי"ד התנועתי פועל בשני ערוצים: קבוצות צמי"ד ושילוב חניכים באופן פרטני. תנועת הצופים שמה לה דגל, שילוב של חניכים בעלי צרכים מיוחדים בתנועה, ככל החניכים, מתוך ערך של שוויון ונורמליזציה. עלינו לבחון את יכולתו של החניך ולהתאים לו את השילוב ומכאן, לא למנוע ממנו את השילוב בקבוצה הרגילה או בקבוצת צמי"ד.

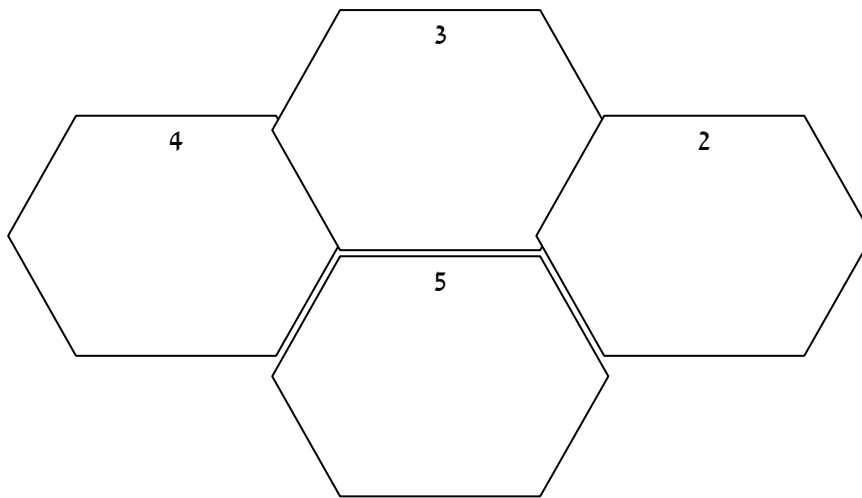
עליכם, אנשי החינוך בתנועת הצופים, לעמוד על לקות החניך ועל ונקודות החוזק שלו על מנת להצליח ולשלבם הלכה למעשה בקבוצה, בשבט. התהליך לא תמיד פשוט אך נעשה את המקסימום על מנת לסייע.

בהצלחה..

נספחים:

העשרה למדריך:

1. חוברת שילוב פרטני. נמצאת בשבטים. בנוסף ניתן ליצור קשר עם מלווה צמי"ד בהנהגה ולקבל ממנו את החוברת. בחוברת מצוי מידע על אופן שילוב חניכים פרטני, עקרונות עבודה, מטרות וכו'.
2. סרט- כתבה על שילוב בצופים (ישנן מספר קלטות וCD) – יש לראשי שבטים ובנוסף, לפנות למלווה צמי"ד בהנהגה ולבקש.
3. רשימת סרטים וספרים מופיעה באוגדן ניתן לשלבן בפעולה...
4. לוח פיזוחים צריך להראות כך, אבל גדול יותר :

סבלנות

מטרות:

- החניכים יבינו עד כמה חשוב לדעת להתאזר בסבלנות.
-
13. תמודד טוב יותר עם אנשים אחרים.
14. בעלי צרכים מיוחדים הרבה פעמים מתקשים להעניק אותם בגלל קשיים מסוימים כגון סבלנים עם הילדים.
15. ילדים ילמדו כיצד סבלנות יכולה לעזור להם לנהל את עצמם.
16. לכן חשוב שילדים ללא לקות ידעו כמה חשוב להיות מיוחדים כדי לסייע להם להשתלב.

מהלך הפעילות

משחק פתיחה : דג מלוח, משחק מעולה להראות איפוק וסבלנות.
מתחילים את הפעולה עם "פרס" (אוכל, ציפורים, מה שבא לכם...) אומרים לחניכים כי היום הפעולה מורכבת ממשימות אישיות ומי שיזכה בלפחות 4 תוך 6 יזכה לפרס. המשימות בנויות ברמות קושי עולות בכוונה והן גם די קלילות על מנת לאזן את שאר המערך.
מעבירים את החניכים שמונה משימות שדורשות איפוק עם אחרים ועם עצמם :

1. משימה לאורך כל הפעילות אוסרים על החניכים לקלל וכל מי שאומר במהלך הפעולה יותר מ3 קללות מפסיד מדבקה.
 2. עמידה על רגל אחת: כל החניכים נעמדים בשורה ואומרים להם שהם צריכים לעמוד ככה לפחות 5 דקות מלאות ומי שמצליח מקבל מדבקה.
 3. משחק השקט: מעמידים את החניכים במעגל ומבקשים שישמרו על שקט במשך זמן לא מוגבל (אך בעצם קובעים נקודה להפסקת המשחק, רק לא אומרים להם כדי שילחצו) כל מי שמדבר נפסל ומי שמצליח מקבל מדבקה.
 4. כדורים עפים: מושיבים את החניכים במעגל צפוף ועומדים יחד עם שכב"גיסט אחר מעליהם. זורקים מעליהם את הכדור ומדי פעם זורקים את הכדור קרוב אליהם, חניך שנבהל יוצא מהמשחק.
 5. להשחיל חוטים במחטים: מחלקים את החניכים לזוגות ועושים את המשימה בשני סבבים, כאשר אחד מהחניכים צריך להשחיל את החוטים למחטים או לחורים בחתיכת בד (אם אין לכם הרבה מחטים) ובו בזמן החניך השני צריך להפריע לו כמה שאפשר ולהציק לו. חניך שלא נשבר מקבל מדבקה.
 6. משימה אחרונה ביותר: מחלקים שוב את החניכים לזוגות ועושים את הפעילות בשתי רוטינות. כל פעם חניך אחר עם עיניים עצומות והשני צריך להוביל אותו לכל מיני מקומות ובאותו זמן להציק לו ולשיר לו שירים מעצבנים.. החניכים שלא נשברים מקבלים מדבקות.
- לסיכום: סופרים את מספר המדבקות של כל חניך ובודקים אם השיגו מספיק ומחלקים למי שכן. שואלים את החניכים מה לדעתם הייתה מטרת הפעילות?
מסבירים לחניכים את החשיבות של איפוק וסבלנות עם חניכים בעיתיים ושלפעמים צריך פשוט לדעת להחזיק את עצמך כי יש כל מיני התנהגויות שאנחנו לא רגילים אליהן ויכולות להיות מעצבנות עבורנו אבל צריך לדעת להתאפק עד שמתרגלים לזה.
לכל אחד מאיתנו יש גם התנהגויות כאלו שיכולות להפריע לאחרים אבל בגלל שאנחנו כבר רגילים זה לזה אז זה פחות מפריע.

אני יכול!

או: "באמת צריך לעזור לו?!"

מטרות:

- להכין את החניכים לקבלת חניך חדש שייתכן ויזדקק לעזרה.
- החניכים ילמדו כי גם לחניך הזה יש יכולות ולא רק קשיים וכי הוא לא תמיד צריך עזרה ויכול אף לסייע להם.

אופציה ראשונה לפעילות

לפעילות זו, דרושה הכנה מוקדמת. מחלקים לחניכים פתקים ומבקשים שכל אחד יכתוב על הפתק:

2 דברים שאני ממש טוב בהם

2 דברים שאני לא כל כך טוב בהם והייתי רוצה להיות יותר טוב

אוספים את מה שהחניכים כתבו ויוצרים סיפור מסגרת עם משימות בהן כל פעם חניך אחר יוכל להראות במה הוא טוב ובמה הוא יכול לתרום לקבוצה. לדוגמה:

"היום אתם צריכים לארגן מסיבה לגדוד..." ואז אחד יכול להיות זה שינגן, אחד יחשב כמה אוכל צריך לקנות, אחד ידע להכין את הקישוטים וכו'. וכל אחד יוכל לעשות את מה שהוא טוב בו. אפשר גם להפוך את הפעילות הזאת למשהו מעשי בה החניכים יתנסו בעבודה זה עם זה וייראו כיצד השימוש ביכולות של כל אחד חשובות.

מבחינת החסרונות – צריך לבדוק בפתקים באילו דברים יש חניכים שמתקשים והיו רוצים שיעזרו להם איתם וגם חניכים שטובים בהם מאוד ולתת להם משימות כשהם מצוותים ביחד על מנת שיעזרו זה לזה.

חשוב: אם עושים פעילות כזאת שהיא מאוד אפקטיבית כי היא מאוד מציאותית ובאמת משתמשת ביכולות של החניכים שלכם ולא רק במטאפורות, חשוב לבצע **דיון** על מנת לסכם את הפעילות.

אופציה שנייה לפעילות (מקור הפעילות במכון "ספיבק")

מסדרים את החניכים כך:

2 חניכים שענייהם קשורות

2 חניכים שלא יכולים ללכת (שישבו על כיסא וידמו כיסא גלגלים או משהו בסגנון)

2 חניכים שיד ימין שלהם קשורה

2 חניכים שאין להם שום קושי

מבקשים מהחניכים לחצות נהר וירטואלי שיוצרים באמצעות שני ספסלים שמעמידים זה מול זה והחניכים צריכים לחצות מאחד לשני איכשהו.

אומרים להם שהם יכולים להשתמש בכל מה שסביבם כדי לסייע להם ונותנים להם להתחיל. באופן טבעי המצב שעתיד להתרחש הוא כזה שבו הבריאים לחלוטין או כמעט לחלוטין ינהלו את הפעילות ויהיו בשליטה המלאה ביותר בעוד על ה"חלשים" יותר ירחמו ויסייעו להם במעבר ולא יתנו להם לעזור.

לאחר שהם מסיימים את הפעילות מקיימים דיון:

- מי היה הכי בשליטה בפעילות הזאת ולמה?

- יש מישהו שמרגיש שלא תרם בכלל? אם כן, למה? ואיך אתה מרגיש

שהיית יכול לתרום?

מסכמים עבור החניכים (במידה וזה לא יבוא מהם): רק בגלל שלמישהו יש לקות, זה לא אומר שהוא לא יכול לעשות שום דבר. העיוורים יכלו לסחוב ציוד, הנכים להוביל את העיוורים בעיניהם הרואות וכן הלאה... וצריך תמיד לזכור את זה שגם לאדם עם קשיים יש גם יכולות חוזק שכן הוא יכול להיות משמעותי.

חלק ב' לפעילות שנייה

נותנים לחניכים דף עיתון גדול ומחלקים לשניים: בצד אחדים כותבים "קשיים" ובצד השני "יכולות" ומבקשים מהחניכים שייכתבו בכל צד את כל מה שהם יכולים לחשוב עליו על עצמם. בסוף תולים את הדף על הקיר ורואים שיש הרבה יותר דברים טובים כי יותר כיף לנו לחשוב עליהם ולא כל כך נעים לנו להודות בדברים שאנחנו פחות טובים בהם. מראים לחניכים תמונה של אדם עם לקות כמו עיוור, נכה וכו'. ומבקשים מהחניכים שייכתבו עבורו גם על דף עיתון גדול את כל הדברים שהם יכולים לחשוב עליהם ואם הם לא מעלים אף יכולת אז מעודדים אותם. מראים להם בהשוואה שלאדם עם הלקות הם בעיקר חשבו על הקשיים כי זה היה כל כך בולט שזה כל מה שהם יכלו לחשוב עליו ובכלל לא חשבו אם אולי הוא טוב מאוד במחשבים, או רץ מהר, או מאוד אדיב וכו'. כל מיני דברים שהם לא בורים מאליהם וצריך לחפש אותם כדי באמת להכיר מישהו כזה ולדעת מהן היכולות שלו.

סרטים העוסקים בנושא החריג ושילובו בחברה

מצורפת רשימת סרטים הקשורים ללקויות השונות. ניתן להקרין סרט ואח"כ לערוך דיון בנושא, או לארגן פאנל של אנשי מקצוע, הורים, אנשים עם נכויות וכו'.

מעל כולם

סיפור מרגש על ידידות בין שני נערים חריגים ומאבקים כנגד שאר העולם. מקס הוא נער מגודל שנשאר בכיתה ז' בפעם השנייה. הוא משמש מטרה ללעג של חבריו, חי עם סבו וסבתו ונושא בתוכו זיכרון עמום של טראומה- אביו רצח את אמו לנגד עיניו כשהוא היה ילד קטן. הוא מתיידד עם ילד חדש בכיתה, קווין, גאון הסובל ממחלה נדירה וזקוק לקביים. יחד, בהשפעת אגדות המלך ארתור, הם מכריזים על עצמם כ"פריק האדיר", כשמקס משמש לקווין כרגליים וסוחב אותו על כתפיו, ואילו קווין הוא המוח של השניים. הידידות עומדת במבחן כשאביו של מקס חוטף אותו מביתו. מתאים לילדים.

מה עובר על גילברט

חיינו של גילברט מוזרים ולא נראה שהוא נהנה מהם. הוא חי עם אימו הענקית, המסתגרת בבית ועם אח צעיר ממנו, הסובל מפגיעה מוחית. יש לגילברט גם אחות מבוגרת, איימי, המחייכת רק כשיש צרות. גילברט מקדיש את חייו לטיפול מסור באחיו ומנהל רומן עם גברת קרוור הנשואה, המבוגרת והמתוסכלת. יום אחד מגיעה לעיירה קבוצת מטיילים ובה נערה יפהפייה ומסתורית בת גילו- ועולמו משתנה.

איש הגשם - אוטיזם- סיפור מרגש בין שני אחים, שאחד מהם הוא אוטיסט.

קוראים לי סם - פיגור שכלי

השחקן שון פן משחק אב עם פיגור שכלי, שנלחם בבית-המשפט על הזכות להמשיך לגדל את בתו.

רדיהו- פיגור שכלי

סיפור אמיתי על אדם עם פיגור שכלי שהופך להיות עוזר מאמן של קבוצת פוטבול מפורסמת.

צבע גן עדן- לקות ראייה- סיפורו של נער עיוור, הניחן בכוחות על-טבעיים.

רוקדת בחשיכה- סיפור על לקות ראייה.

לשבור את השתיקה- לקות שמיעה.

לארה, בתם של הורים חרשים אילמים, היא הקשר היחיד של משפחתה לעולם החיצון. תפקידה כשגרירה וכדיפלומט המשפחה משתנה כאשר היא פוגשת בדודתה, קלאריסה, נגנית קלרנית מצליחה בלהקת ג'אז. עולם המוסיקה שהיא מגלה מוסיף מימד חדש לבדידותה בעולם, ומרחיק אותה מהוריה שאינם מסוגלים להבין את עוצמת המוסיקה. רק כאשר היא חייבת לבחור בין משפחתה לעתידה - לארה לומדת מה זה באמת להקשיב. מתאים לילדים.

ילדים חורגים לאלוהים- לקות שמיעה.

גבי- סיפור אמיתי- נכות פיזית.

כף רגלי השמאלית- פיגור שכלי, נכות פיזית.

דניאל דיי לואיס בתפקיד שזיכה אותו ב'אוסקר', מגלם את דמותו של הסופר והצייר האירי כריסטי בראון. בראון נולד נכה והרופאים לא נתנו הרבה תקוות לאמו באשר לעתיד. למרות אזהרותיהם, היא הביאה את התינוק הביתה ובזכות האמון שהיה לה ביכולתו, צצה מתוך הגוף הנכה נפש של אמן, שהצליח להוציא אל הפועל את יצירתו באמצעות הגפה הבריאה היחידה בגופו - רגל שמאל.

עד כמה קשה זה יכול להיות- לקויות למידה

סדנה בנושא ליקוי למידה. אנשי מקצוע המתנסים בפעילויות בהם הם חשים כיצד חש אדם עם לקות למידה. כדאי לצפות בסרט על מנת להוציא מהסרט מתודות לפעילויות הממחישות קשיים שונים, שהם מנת חלקם היום-יומית של אוכלוסייה לקויות למידה.

נפלאות התבונה- נפגעי נפש

ביוגרפיה של המתמטיקאי הגאון ג'ון פורבס נאש, המבוססת על ספרה המצליח של סילביה נאסאר. בגיל צעיר, אחרי שכבר הספיק להגיע להישגים מדהימים בקריירה והיה על סף כוכבות בינלאומית, וזמן קצר אחרי שהתחתן עם אהבת

חייו, התפרצה אצל נאש סכיזופרניה. סרטו של רון הווארד מנסה להיכנס אל נבכי ראשו של המתמטיקאי הגאון ולהבין את צורת החשיבה שלו. אחרי שנים של התמודדות קשה עם המחלה זכה נאש, לעת זקנה, בפרס נובל. התסריטאי, הבמאי והסרט זכו בפרסי ה'אוסקר'.

בני וג'ון - נפגעי נפש

סיפור אהבה מן השוליים. ג'ון פרל היא נערה יפה ושנונה, בעלת כישורים אומנותיים ונפש לא יציבה. היא חיה עם אחיה, בני, שלקח על עצמו להגן עליה מפני העולם - באובססיות מסוימת. הכל משתנה כשלשכונה מגיעה סם, שאינו יודע קרוא וכתוב, אך שובה בקסמיו את כולם: הוא מאמץ בכישרון רב דמויות מפורסמות מסרטים אילמים ומצליח להחדיר אל עולמה של ג'ון תחושות של פליאה, הקסמות, ואף אהבה.

סרטים נוספים בנושא נכויות נפשיות-

נערה בהפרעה

חולה אהבה משיכון ג'

מיסטר ג'ונס

ניצוצות

ספרי-ילדים העוסקים בנושא החריג ושילובו בחברה

1978. בורלא עודד – "העופר המסכן" מתוך: בתוך הבחוך, תל אביב: עם עובד, 1978.

1988. בנזמין חגית – "האיש העיוור", מתוך: מתקן הפנסים, תל-אביב: מודן, 1988.

1985. ברגמן תמר- מחפשים את אוסנת, ירושלים: כתר, 1985.

1994. טלרק יפה – תום החתול הכחול, נגה קט, 1994.

1981. ישראלי נורית – שי אינו שומע, תל-אביב: ספרית פועלים, 1981.

1979. לבני שרה – הילדה מהקומה הראשונה, אלישר, 1979.

עדנה מישורי - יש לי חבר והוא אחר (אוטיזם).

עופרה גלברט-אבני- "ילד אחד משותק" (נכות פיסית).

הנחיות להצגת הספרים בפעולה-

- א. מומלץ לקרוא את היצירה, לשאול את תגובת החניכים לעובדות שביצירה, להתייחס לגיבור היצירה והזדהות או אי הזדהות של הקורא עם הגיבור.
- האם ישנה הזדהות עם דמויות נוספות? במה?
 - האם ישנם מצבים שקשה להתמודד אתם?
 - איך הייתם נוהגים במצב שמוצג בסיפור?
 - הצעות לדרכים כיצד יש לשלב את הילד החריג בחברת הילדים.
- ב. לזהות מצבים דומים בחיי החניכים, לאפשר להם לבטא תגובות רגשיות ע"י פעילויות שונות של יצירה, דרמה וכד'.
- ג. הכללה והסקת מסקנות מהסיפור.

דברי סיכום

צוות הדרכת צמי"ד מהווה את ניצני ההסברה בשבט. על מנת שחשיבות השילוב תיטמע, יש לעסוק בעניין בכל הפעילויות המגוונות לאורך השנה, החל מפעולות לשכב"ג ולשכב"צ, כמו אלו שצוינו, וכלה בשיחות שכב"ג, ישיבות הדרכה וכו.

בנוסף, על מנת שהנושא יושרש ויהפוך להיות חלק בלתי נפרד מתפישתו של השבט, ההטמעה צריכה להיות תהליכית ומתמשכת.

רק תהליך הסברה נכון יאפשר שילוב מוצלח עבור חניכי צמי"ד וחניכי השבט.